

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Omsorg for sårbare barn

Caring for vulnerable children

Kandidatnummer 240 & 353

BLUBACH 2020/21

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Kristine Hjelle

Innleveringsdato: 31.05.2021

Antall ord: 12 016

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

Key words: resilience, vulnerable children , care and educational work with children in kindergarten

Summary: The theme of this bachelor thesis is resilience, and the main focus is about the vulnerable child. The main issue of our assignment is: What can be good caring for vulnerable children in kindergarten? There is little research on resilience in norwegian kindergartens. The purpose of this research project is to contribute to more knowledge about the topic. To try to answer the main issue, we have used a qualitative method in the form of an interview. We have interviewed two kindergarten teachers from two different kindergartens. Our studies shows that there are different ways of working that can be used to work with care for vulnerable children. Our research have shown that there are several ways to define vulnerable children and that children have individual needs. We found that good quality, safe environment and parental cooperation are important in order to provide good care for vulnerable children in kindergarten.

Norsk sammendrag

Nøkkelord: resiliens, sårbare barn, omsorg og pedagogisk arbeid i barnehagen

Sammendrag: Tema for denne bacheloroppgaven er resiliens og fokuset er om det sårbare barnet. Problemstillingen vår er: *Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen?* Det er lite forskning på resiliens i norske barnehager. Formålet med dette forskningsprosjektet er å bidra til mer kunnskap om temaet. For å belyse problemstillingen har vi brukt kvalitativ metode i form av intervju. Vi har intervjuet to barnehagelærere fra to ulike barnehager. Vår forskning viser til at det er ulike arbeidsmåter man kan benytte for å arbeide med omsorg for sårbare barn. Vår undersøkelse har vist at det er flere måter å definere sårbare barn på og at barn har individuelle behov. Vi fant ut at god kvalitet, trygge rammer og foreldresamarbeid har betydning for å kunne gi god omsorg for sårbare barn i barnehagen.

Innholdsfortegnelse

<i>Abstract</i>	2
<i>Norsk sammendrag</i>	2
1. Innledning	4
1.1 Valg av tema	4
1.2 Problemstilling:	5
1.3 Oppbygging av oppgaven	6
2. Teori	6
2.1 Omsorg i barnehagen:	7
2.2 Resiliens hos barn	9
2.3 Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet	11
3. Metode	12
3.1 Valg av metode	12
3.2 Valg av informanter:	13
3.3 Datainnsamling	14
3.4 Bearbeiding av materiale	14
3.5 Metodekvalitet	15
3.6 Etske hensyn	16
4. Presentasjon av funn	17
4.1 God kvalitet	17
4.2 Trygge rammer	18
4.3 Foreldresamarbeid	19
5. Drøfting	20
5.1 God kvalitet og trygge rammer	20
5.2 Løvetannbarnet eller det sårbare barnet	24
5.3 Samarbeid med foreldre	27
6. Hva kunne vi gjort annerledes?	29
7. Oppsummering og konklusjon	30
8. Kilder	32
9. Vedlegg:	35

Vedlegg 1.....	35
Vedlegg 2.....	37

1. Innledning

1.1 Valg av tema

Barnehagen er lovpålagt til å følge Barnehageloven og rammeplanen. “Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling” (Barnehageloven, 2005, §1). Det står også i Rammeplanen for barnehagen at omsorg er et viktig element i barnehagearbeid og er en av fire kjernebegrep i barnehagens samfunnsmandat (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 3). Omsorg kan innebære flere elementer som for eksempel å gi anerkjennelse og dekke andres behov, og begrepet betegnes som å ta vare på mennesker med omtanke (Tholin, 2013, s. 17).

Tema for dette forskningsprosjektet er omsorg og *resiliens*. Begrepet resiliens eller resiliente barn kan beskrives som *sårbare* barn som klarer seg til tross for ulike typer vanskeligheter (Gunnestad, 2014b, s. 324). Etter 3 år på barnehagelærerstudiet og gjennom praksis har vi erfart at begrepet resiliens blir lite brukt i barnehagehverdagen. Som snart nyutdannede barnehagelærere vil vi i denne sammenheng forske på hvordan en kan styrke barns resiliens gjennom omsorg i barnehagen. Det er ikke en konkret definisjon på hvilke barn som går under begrepet sårbare barn. Likevel mener vi noen barn er mer sårbare enn andre. Det kan være i form av en medfødt sårbarhet som temperament, hjerneskade eller svangerskapskomplikasjoner. Det kan også være påførte sårbarheter som for eksempel omsorgssvikt eller splittelser i familien (Drugli, 2017, s. 20). Ut fra egne refleksjoner og tanker vil vi i dette forskningsprosjektet berøre faktorer som manglende stabilitet i hjemmet, kulturforskjeller, splittelser i hjemmet, medfødte skader og/ eller sykdom som kan påvirke i større grad og lignende.

Mestring er et begrep som i stor grad handler om læring og kan kobles til resiliens, men det er likevel en forskjell mellom disse begrepene. Dette er fordi resiliens handler om flere forskjellige faktorer som er med på utviklingen til barnet (Borge, 2010, s. 16). I dette forskningsprosjektet er fokuset vårt resiliens, og mestring blir derfor ikke nevnt noe videre i denne oppgaven.

Ved å ha sett på tidligere studier rundt temaet resiliens ser vi at det er behov for mer forskning. I denne sammenheng har vi sett vi på rapporten Barnehagerollen i et profesjonsperspektiv fra 2018 der en gruppe med eksperter har forsket på barnehagelærerutdanningen og barnehagelærerens utvikling i arbeid med barn (Børhaug et al., 2018). Her blir det blant annet nevnt at det er begrenset kunnskap om hvordan barnehagelæreren forstår verdigrunnlaget i barnehagen. Videre i rapporten står det følgende: “Dette innebærer også en konkretisering av forholdet mellom det å ivareta enkeltbarns behov, trivsel og allsidige utvikling og det å støtte fellesskaps- verdier og sørge for inkluderende praksiser” (Børhaug et al., 2018, s. 106). Hensikten med dette forskningsprosjektet er å bidra til mer innsikt om resiliens og arbeid med sårbare barn i barnehagen. I den forbindelse vil vi fokusere på omsorg som en viktig ressurs i arbeid med resiliens og sårbare barn.

1.2 Problemstilling:

Problemstillingen er formulert med utgangspunkt i barnehagens mandat knyttet til omsorg (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7) og at det er lite forskning på resiliens i barnehagesammenheng. Vår problemstilling er følgende:

Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen?

Vi har valgt å undersøke denne problemstillingen gjennom kvalitative metode. For å prøve å besvare problemstillingen har vi intervjuet to barnehagelærere. Formålet med intervjuene er å få svar på deres syn på hva de mener er god omsorg for det sårbare barnet. En annen måte å forsøke å få svar på problemstillingen er ved å se på tidligere forskning om temaet og relevant teori rundt dette.

For å ha en systematisk oversikt har vi valgt å benytte to forskningsspørsmål og disse er:

Hvordan forstår barnehagelærerne begrepet sårbare barn?

Hva vektlegger barnehagelærere/informantene som viktig i arbeid med sårbare barn i barnehagen?

1.3 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven består av åtte kapitler; innledning, teori, metode, presentasjon av funn, drøfting, hva vi kunne gjort annerledes, konklusjon /oppsummering og kilder. Vi starter forskningsprosjektet med å begrunne valg av tema og viser til forskningsgrunnlag. Temaet vårt er resiliens og omsorg, og vi fokuserer på omsorg for sårbare barn i barnehagen. I kapittel 2 har vi redegjort for relevant teori og vi har delt kapitlet inn i to underkapitler for å belyse teorien vi redegjør for. I kapittel 3 har vi tatt for oss de metodiske valgene vi har gjort og beskrevet valgene vi har gjort. I kapittel 4 har vi analysert datamaterialet og tolket funnene videre. Deretter har vi i neste kapittel drøftet våre funn i lys av teorien og våre egne refleksjoner. I kapittel 6 har vi drøftet og reflektert over hva vi kunne gjort annerledes og eventuelt hvordan. Til slutt har vi oppsummert hovedelementene i oppgaven for å besvare problemstillingen og skrevet kort om hva ville ha forsket videre på. Avslutningsvis har vi en litteraturliste og relevante vedlegg.

2. Teori

I dette kapitlet gjør vi rede for teori som er aktuelt for vårt tema og problemstilling. Vi har valgt å dele det inn i tre underkapitler for å gjøre kapitlet mer systematisk. Det første underkapitlet har vi valgt å kalle for Omsorg i barnehagen. I dette underkapitlet redegjør vi for omsorg som begrep og hvordan en skal arbeide med omsorg i barnehagen. Her trekker vi inn barn som subjekt og omsorgsgivere, tilknytning, profesjonell og naturlig omsorg og kvalitet. For å støtte opp teorien vi skriver bruker vi også Rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017), forskning fra 2018 (Børhaug et al., 2018) og Meld. St. nr. 19 (Kunnskapsdepartementet, 2015-2016). Det andre underkapitlet heter Resiliens hos barn. I dette underkapitlet redegjør vi for resiliensforskning og det paradigmeskifte som har betydning for forskning og praksis. Vi tar videre for oss den eldre tilnærmingen *løvetannbarn* og at resiliens ses i sammenheng med risiko- og beskyttelsesfaktorer. Vi redegjør for disse faktorene og hva de innebærer. Vi støtter oss opp mot Meld. St. nr. 6- Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO (Kunnskapsdepartementet, 2019-2020). Selv om dette ikke er teori bidrar meldingen med kunnskap om hvor viktig tidlig innsats er for barn. Det siste underkapitlet heter Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet og vi benytter Barnehageloven § 1 og rammeplanen hvor vi fokuserer på viktigheten til foreldresamarbeid.

2.1 Omsorg i barnehagen:

Omsorg er en av de viktigste kvalitetene i en barnehagehverdag og det blir støttet opp av rammeplanen. I rammeplanen står det at “Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.14). For å forstå begrepet omsorg må en vite hva det innebærer. Omsorg handler om at én person gir anerkjennelse på en måte som gjør at den andre personens behov blir dekket. Dette fører til at mottakeren blir møtt på en måte som gjør at de føler seg bra (Sommer, 2014, s. 185). I yrkesutøvelsen i barnehagen må en være bevisst på at det ikke er et krav å motta omsorg tilbake, og dette kalles for “omsorgens lov”. Derfor må barnehagelærere i deres yrkesutøvelse være bevisst på “omsorgens lov” i forhold til at omsorgen gis uten noen forventninger tilbake (Sommer, 2014, s. 188).

En annen tilnærming til omsorg er tanken om at barn ikke kun er mottakere av omsorg, men kan være givere på en måte som gjør at det blir en gjensidig omsorg. Dette kalles en omsorgsrelasjon og blir blant annet beskrevet av Nel Noddings (Tholin, 2013, s. 20). Denne tilnærmingen betyr at de voksne må ta mer hensyn til hvilket barn de møter og hvilken type omsorg barnet kan svare på (Tholin, 2013, s. 89). Berit Bae har skrevet en artikkel som omhandler å se barn som subjekt. Dette er en nyere tenkning som har utviklet seg etter et paradigmeskifte som Sommer har redegjort for. I korte trekk handler dette paradigmeskifte om et endret syn på barn og det blir utdypet videre i neste underkapittel (Sommer, 2014, s. 30-31). Å se barn som subjekt innebærer å anerkjenne barnet som et menneske med egne rettigheter og med rett til å medvirke i barnehagen (Bae, 2007). Bae forklarer videre at det i tillegg handler om å se enkeltbarnet på en selvstendig måte med rett til å ha egne følelser og tanker (Tholin, 2013, s. 86). Det er gunstig at personalet har en felles forståelse av hva som er viktig i god omsorg, og ikke minst deres oppfatninger til foreldrenes omsorgsrelasjoner til sine barn, og Tholin skriver videre at barnehagen må derfor jobbe godt med dette (sitert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 79).

I rammeplanen står det at barnehagen har et ansvar for å tilrettelegge for at relasjoner mellom barn og ansatte og mellom barna blir omsorgsfulle. Dette skal tilrettelegges for å ha mestring, trivsel og glede som et grunnlag i barnegruppen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 14). Søbstad har gjennom en undersøkelse funnet ut at barn setter størst pris på lek og vennskap i barnehagehverdagen (Tholin, 2013, s. 151). Personalet skal i tråd med rammeplanen observere og ha kjennskap til hvert barns opplevelse av omsorgsfelleskapet slik at alle barn

skal oppleve fellesskapet. Ved at personalet fremmer et godt omsorgsfellesskap kan de fremme omsorgsverdier som for eksempel hvordan en skal være mot hverandre. Å fremme gode omsorgsverdier til barna kan hjelpe det enkelte barnets selvfølelse og få frem positive og forskjellige trekk hos barna (Tholin, 2013, s. 151). Man kan fremme gode omsorgsverdier i ulike lekesituasjoner, da vi mener at barnet er mer mottakelig i et lekefellesskap. Dette er fordi lek er en lystbetont aktivitet og er en essensiell læringsarena for barn (Tholin, 2013, s. 44).

I likhet med relasjon er tilknytning en viktig faktor å nevne, da det har mye å si for hvordan omsorgen kan bli mottatt av barnet (Bratterud & Emilsen, 2013, s. 81). Drugli definerer tilknytning som det sterke emosjonelle båndet som barnet danner til sin familie og nære relasjoner (2017, s. 43). Killén skriver at det er viktig å ta i betraktning at ansatte i barnehagen vet mye mer om tilknytning enn det de selv er klar over. Videre skriver Killén at “[.] barnehagepersonalet er viktige omsorgspersoner som gir omsorg og trøst, spesielt for de barna som er utsatt for risiko og ikke får god nok omsorg hjemme” (sitert i Bratterud & Emilsen, 2013, s. 82). Kvaliteten i relasjonen mellom barnet og personalet vil ha en betydning om tilknytningen blir trygg eller utrygg. Om tilknytningen blir trygg eller utrygg er et resultat av hvordan barnet møter omsorgen til personalet (Drugli, 2017, s. 45- 46). De ansatte i barnehagen har en plikt til å gi trøst og omsorg for barna i hverdagen. Det kan gjøre at barna får en trygg tilknytning (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). En trygg tilknytning kan gjøre at barna knytter seg til enkeltpersoner i barnehagen som de har fått en nær relasjon til. Disse kalles tilknytningspersoner. Disse personene kan bidra til å holde barnets følelser i sjakk, noe som kan bidra positivt til den sosiale og kognitive utviklingen (Drugli, 2017, s. 43-44).

Rammeplanen viser til at barnehagelæreren har et ansvar for å gi profesjonell omsorg i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette er universelt og det kan ikke bestemmes hvem omsorgen skal gis til. I rapporten fra 2018 det at denne omsorgstilnærmingen er basert på formålet til rammeplanen og det er derfor et tydelig skille mellom den profesjonelle og naturlige omsorgen (Børhaug et al., 2018, s. 263). Gunnestad forklarer naturlig omsorg slik: “Den naturlige omsorgen bygger på varig relasjoner og positive følelser for hverandre” (Gunnestad, 2014a, s. 21). Det tolkes som at den naturlige omsorgen kan ses i sammenheng med omsorgen i hjemmet. Videre forklarer han at profesjonell omsorg hører sammen med

offentlig arbeid der personene får betaling for utført arbeid. Forskjellen er at den naturlige omsorgen er mer personlig i relasjonene i forhold til den profesjonelle omsorgen som er basert på mer faglig kunnskap i omsorgsrelasjoner (Gunnestad, 2014a, s. 21). Når en har funnet balansen mellom dette skillet er det først da en har forståelse for hvilken funksjon omsorg har i barnehagen. Ved å ha funnet denne balansen vil en kunne være en omsorgsperson utenfor hjemmet også (Tholin, sitert i Gunnestad, 2014a, s.22).

I Meld. St. 19 står det at god kvalitet i barnehagen vil ha en positiv virkning for den generelle utviklingen (2015-2016, s. 12). Kvalitet i barnehagen går ut på de ansattes, barnas og deres foreldre sine inntrykk og oppfatninger av barnehagen, samtidig i hvor stor grad barnehagen overholder kriteriene på hva en god barnehage er, både faglige og samfunnsmessige kriterier (Søbstad, sitert i Kvistad og Søbstad, 2005, s. 29). Barnehagekvalitet handler vanligvis om disse faktorene: et trygt miljø, gode relasjoner og sannsynlighet for en god utvikling (Cryer, Tietze og Wessel, sitert i Drugli, 2017, s. 81). Kvalitet kan deles inn i flere dimensjoner: prosesskvalitet, strukturkvalitet og resultat-kvalitet. I dette prosjektarbeidet vil vi i denne sammenheng fokusere på prosesskvalitet. Dette er fordi prosesskvalitet går ut på hvordan det pedagogiske arbeidet arbeides med og hvordan det blir prosessert. Prosesskvalitet går blant annet ut på foreldresamarbeid, relasjoner og omsorg i barnehagen. En god prosesskvalitet kan videre handle om trygge og tilstedeværende voksne som ser barna og gir omsorg (Kvistad og Søbstad, 2005, s. 42- 43). Barn med ulike risikofaktorer med for eksempel manglende omsorg i hjemmet kan ha en positiv utvikling i møte med en barnehage med god kvalitet i følge forskning (Lekhal m.fl., sitert i Drugli, 2017, s. 87).

2.2 Resiliens hos barn

Resiliens omhandler barn som opplever mange vanskeligheter, men som klarer seg bra til tross for negative situasjoner (Gunnestad, 2014b, s. 324). Resiliensforskning startet på 50-tallet av forskerne Emmy Werner og Ruth Smith. Formålet med studiene var manglende kunnskap om utviklingen til barn med risiko. Fokuset på studiene var derimot ikke å forklare hvor dårlig barna hadde det, men å beskrive hvilke faktorer som gjorde at barna greide seg (Borge, 2010, s.19-22). Tiden før resiliensforskningen startet ble barn sett på som skjøre og ekstremt sårbare. I etterkant av nyere forskning ble det et paradigmeskifte der synet på barnet

endret seg. Det nye synet gikk bort fra å se barn som skjøre til at barnet kan utvikle seg på tross for sårbarhet (Sommer, 2014, s. 30- 31).

Etter at resiliensforskning oppsto har den blitt definert og forstått på forskjellige måter. En eldre tilnærming på resiliens er begrepet løvetannbarna. Denne tilnærmingen går ut på at barn fra sårbare miljøer har en spesiell viljestyrke som gjør at de kan klare seg på tross av ubeleilige forhold (Sommer, 2014, s. 34). Dette er derimot en betegnelse som de fleste har gått vekk fra fordi det kan tolkes som at barna er immune mot risiko. Det dreier seg om at det kun er barnets egenskaper som gjør at de oppnår en utvikling (Gunnestad, 2014b, s. 325). Borge hevder at bruken av begrepet løvetannbarna blir feilaktig fordi det blir en misforståelse av hva begrepet resiliens innebærer, og det samsvarer ikke med betydning av å utvikle resiliens (Borge, 2010, s. 15). Det er flere faktorer som spiller inn for å utvikle resiliens. For å forstå resiliens må man se det i sammenheng med risiko- og beskyttelsesfaktorer. Kvello forklarer risikofaktorer som en “[...] fellesbetegnelse på forhold som øker faren for at personer utvikler vansker” (2010, s. 162). Disse faktorene kan deles inn i individuell risiko, familiær og miljømessig risiko og samfunnmessig risiko. Eksempler Gunnestad nevner er medfødte skader, omsorgssvikt og fattigdom (2014b, s.324). Dette er faktorer som kan gjøre barn sårbare på hver sin måte. Dersom sårbare barn opplever god omsorg med et støttende miljø basert på utvikling, kan det på tross av deres sårbarhet bli en gunstig utvikling (Drugli, 2017, s. 20). Risikofaktorene kan oppstå akutt eller være kronisk. De akutte risikoene er noe som oppstår en gang og eller over kort tid, mens de kroniske risikoene varer over lenger tid. De kroniske risikoene kan derfor være mer skadelig og kan gjøre barnet mer sårbart (Gunnestad, 2014b, s. 326).

Kvello hevder at om en person er rammet av risikofaktorer vil det dempe risikoen for utvikling av ulike vanskeligheter når beskyttelsesfaktorene er til stede (2010, s. 162). På samme måte som risikofaktorer kan beskyttelsesfaktorer omfatte de samme faktorene. Disse faktorene er nettverksfaktorer, egenskaper og ferdigheter, og kulturell og eksistensiell støtte (Gunnestad, 2014b, s.327). Nettverksfaktorer går ut på hvilke mennesker eller arenaer barnet har rundt seg. Dette kan være familie, venner eller barnehagen. Egenskaper og ferdigheter innebærer hva barn er født med og hva de mestrer. Eksempler på disse kan være temperament og god evne til å forhandle. Siste faktor er kulturell og eksistensiell støtte. Disse faktorene går ut på holdninger, tro, verdi og mestring av situasjon (Gunnestad, 2014b, s. 327-334).

Risikofaktorene har innvirkning på hverandre, noe som kan bety at over tid kan de bli mer alvorlige og føre til at situasjonen blir verre. Beskyttelsesfaktorer vil på samme måte ha en

innvirkning på hverandre, men dette vil være i form av en positiv innvirkning (Kvello, 2010, s. 162).

I Meld St. nr. 6 som handler om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO står det følgende: “Tidlig innsats betyr et godt pedagogisk tilbud fra tidlig småbarnsalder, at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer, og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes” (2019- 2020, s.12). Dette kan støttes opp mot rammeplanen hvor det blant annet står at barnehagen skal gi barna den hjelpen de trenger og bli sett ved sine behov (Kunnskapsdirektoratet, 2017, s. 19).

2.3 Samarbeid mellom barnehagen og hjemmet

Det er barnehagens ansvar å involvere foreldrene i barnehagehverdagen, og bygge et felles mål om barnets beste (Moe & Valseth, 2014, s. 361). Dette er forankret i barnehageloven § 1 hvor det står at barnehagen skal ta vare på barnets behov og fremme utvikling i samarbeid med foreldre (Barnehageloven, 2005, §1). I barnehagen spiller foreldresamarbeid en stor rolle av barnehagehverdagen og det står blant annet i rammeplanen at barnehagen skal i samarbeid med familien ta vare på barnets behov for omsorg som et grunnlag for barnets utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 29). Foreldrenes rolle i barnets liv er så stor at samarbeidet mellom foreldre og barnehagen kan være med på å påvirke barnets utvikling (Glaser, 2019, s. 19). Tidligere forskning viser også til at hvor godt samarbeid barnehagen har til foreldrene vil ha en positiv effekt på barnets utvikling og trivsel i barnehagen (Clarke-Stewart & Allhusen, sitert i Glaser, 2019, s. 20).

“Barnehageansatte har yrkesetisk og juridisk plikt til å ivareta barnets beste” (Bratterud og Emilsen, 2013, s. 63). Denne plikten gjelder alle barn i barnehagen, men for det sårbare barnet er det spesielt viktig å være bevisst på den plikten en har som barnehageansatt. Barnehageansatte skal danne gode relasjoner med foreldre og barn og kan bygge tillit og trygghet gjennom å gi omsorg, forståelse og vise interesse. Gjennom å danne gode forhold med tillit og trygghet kan barnehagen skape et samarbeid med foreldre at barn kan få best mulig utvikling både i barnehagen og i hjemmet (Bratterud og Emilsen, 2013, s. 95- 96). Et tett samarbeid basert på tillit og god kontakt mellom barnehagen og hjemmet er viktig for barnets omsorg og oppdragelse. Foreldrene har som regel omsorgsansvaret for barnet og er derfor viktig å videreføre den omsorgen i barnehagen da barnehagen er barnets andre hovedarena (Glaser, 2019, s. 59).

Som det blir skrevet i det forrige underkapitlet kan kvalitet i barnehagen blant annet innebære foreldresamarbeid. Coelho et al. hevder at det er større sjanse for et godt foreldresamarbeid mellom personalet og foreldre når barnehagen har høy kvalitet (sitert i Glaser, 2019, s. 130). Et godt samarbeid kan dannes ved å ha jevnlig positiv kontakt, og dette skjer ved at barnehagen har positive samtaler med foreldrene om barnet. Ved å ha disse gode relasjonene kan barnehagen gjennom et godt samarbeid lettere ta opp de vanskelige samtalene. I arbeid med sårbare barn er det ekstra viktig med et tett og godt foreldresamarbeid. Dette er spesielt viktig da foreldre gjerne kan synes det er ekstra tungt å ha de vanskelige samtalene om barnet eller den situasjonen de er i. I et foreldresamarbeid kan en avdekke eventuelle vansker barnet kan ha ved at barnehagelæreren er åpen og forståelsesfull overfor barnets sårbarhet. Ved at både foreldre og barnehagen er klar over styrkene og sårbarheten til barnet kan lette samarbeidet om barnet. For å være klar over styrkene og sårbarheten til barnet er det viktig å huske på at det kan være flere faktorer som spiller inn på utviklingen til barnet (Glaser, 2019, s. 130- 132).

3. Metode

I dette kapitlet tar vi for oss metodisk tilnærming. Aubert definerer metode slik: ”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder” (sitert i Dalland 2017, s. 50). Vi skal presentere forskningstilnærming og valg av metode. Deretter skal vi presentere vår fremgangsmåte for å samle inn data og hvordan vi analyserer arbeidet. Til slutt knytter vi vårt metodiske arbeid til retningslinjer, etiske hensyn og personvern.

3.1 Valg av metode

Metode kan deles inn i to hovedtyper; kvantitativ og kvalitativ metode. Disse metodene er ulike, da kvantitativ metode går ut på data i form av tall eller mengdeenheter, mens kvalitativ metode baserer seg på meninger og opplevelser av intervjupersoner som ikke kan basere seg på tall (Dalland, 2017, s. 52). På bakgrunn av kunnskap og disse metodene og valg av problemstilling ser vi at kvalitativ metode er best egnet for vårt forskningsprosjekt. Dalland skriver: ”De kvalitative metodene tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar

seg tallfeste eller måle” (2017, s. 52). Å benytte kvalitativ metode sørger man for å gå i dypere inn det man lurer på. Ut fra dette har vi gjort to kvalitative forskningsintervjuer og vi har en induktiv tilnærming i datainnsamlingen. Induktiv tilnærming går ut på at en skal samle inn kunnskap ved å gå fra empiri til teori. Det innebærer at vi som forskere samler inn data uten noen formening om våre meninger og teoretiske perspektiver (Busch, 2013, s. 51). I kvalitativ metode er både hermeneutikk og fenomenologien relevant og disse kan brukes både sammen eller alene (Dalland, 2017, s. 45). Hermeneutikk handler om informantenes fortolkninger som danner kunnskap. Fenomenologien går ut på personens egne perspektiver og deres forståelse av virkeligheten (Befring, 2020, s. 19-21). I intervjuene var vi opptatt av å få et innblikk i informantenes tanker rundt tema resiliens og omsorg i barnehagen og har derfor blitt brukt en fenomenologisk tilnærming. Den hermeneutiske tilnærmingen kommer fram i vår analyse av intervjuene ved at vi tolker deres synspunkter ut i fra spørsmålene som ble stilt. Likevel kommer den fenomenologiske tilnærmingen også frem i analysen ved at vi tolker deres svar fra deres personlige perspektiv (Dalland, 2017, s. 45).

3.2 Valg av informanter:

Vi har intervjuet to barnehagelærere fra to ulike barnehager. Begge to har ti års erfaring som barnehagelærere og dette er en av grunnene til at vi valgte akkurat disse. Ved å intervju barnehagelærere vil de ha en god del teoretisk kunnskap, men kan og ha mye praktisk erfaring. Vi tenkte at det ville være gunstig å intervju to forskjellige mennesker fra ulike barnehager for å få tilstrekkelig materiale. Ved å bruke to forskjellige informanter kan vi få større innsikt i tema og problemstilling. Det kan også være en ulempe å bruke to informanter fordi det kan gjøre at vi ikke klarer å gå i dybden på det vi lurer på. Likevel er det en fordel å innsamle mer data enn det er mulig å bruke. Da har man tilstrekkelig med materiale (Dalland, 2017, s. 76). Valg av informanter ble gjort på grunnlag av at vi hadde en viss bekjentskap til begge informantene. Vi kommer ikke til å utdype noe mer om informantene for å ivareta deres personvern og vår taushetsplikt.

3.3 Datainnsamling

Det finnes ulike innsamlingsstrategier innenfor det kvalitative studiet. Ved å ha sett på de ulike innsamlingsstrategiene, er det intervju som er relevant å bruke til dette forskningsprosjektet (Bergsland & Jæger, 2016, s. 69). I et kvalitativt intervju skal personen forklare egne erfaringer og synspunkt om temaet. Dette går ut på at intervjueren og intervjupersonen kommer frem til felles kunnskap og at intervjueren får et innblikk i intervjupersonens tanker og meninger (Bergsland & Jæger, 2016, s. 63). Vi har intervjuet to barnehagelærere og dette ble gjort med utgangspunkt i en intervjuguide, jf. vedlegg 1. Intervjuguiden har blitt lagd på forhånd og informantene ble tilsendt den i forkant av intervjuene. De fikk den tilsendt på forhånd fordi vi ville at de skulle være forberedt på spørsmålene vi skulle stille. Under intervjuene ble det brukt lydopptak og av de grunn er prosjektet vårt meldt inn til NSD. Lydopptak av intervjuene sikret oss at vi fikk registrert all informasjon så nøyaktig som mulig. Dette gjorde at hele intervjuet ble mer nøyaktig og at vi fikk med oss alt som ble sagt. Lydopptakene ble til sammen 40 minutter med 20 minutt på hvert intervju.

3.4 Bearbeiding av materiale

Å transkribere går ut på at man bearbeider intervjuet ved å skrive ned alt som har blitt sagt under hele intervjuet (Dalland, 2017, s. 88). I vår transkribering brukte vi ord for ord for å få med oss svar og følelsene av svarene. ”Når spørsmål og svar blir til tekster, mister vi noe” (Dalland, 2017, s. 88). Vi gjorde transkriberingsprosessen et par dager etter intervjuene fordi da hadde vi det friskt i minne. I transkriberingen valgte vi spesielt å ta med støttelyder som ”ehh” da det ble hyppig brukt av begge intervjupersonene. Dette gjorde vi fordi vi tolket at de syns spørsmålene var vanskelige å svare på. Transkribering av intervjuene ble til sammen 4300 ord med 2 sider på hvert intervju. På grunn av etiske hensyn er ikke det transkriberte materialet vedlagt. I presentasjon av funn kaller vi informantene våre for “barnehagelærer 1” og “barnehagelærer 2”. Dette er for å lettere skille informantene og i tillegg ivareta deres personvern som deltagere i vårt forskningsprosjekt. I kapittelet om drøfting forholder vi oss kun til begrepet informant da de har flere likheter som vi drøfter om.

I arbeid med datamaterialet valgte vi å arbeide hver for oss ved å markere risikofaktorer og beskyttende faktorer som er i sammenheng med resiliens. Vi har laget to forskningsspørsmål som er utgangspunktet for analysen. Dette gjorde det også lettere å markere relevante utsagn

når vi hadde disse spørsmålene å forholde oss til. Etter vi hadde arbeidet hver for oss gikk vi sammen og så på likheter som ble våre funn for analysen. Vi brukte forskningsspørsmålene som et utgangspunkt for å styrke empirien og vi bearbeidet derfor materialet en gang til. Gjennom grundig bearbeiding kom vi frem til funnene våre. Ut fra funnene så vi at tre temaer ble tydelig. Disse tre temaene er: god kvalitet, trygge rammer og foreldresamarbeid. Dalland skriver at en god analyse innebærer en balanse mellom gode tolkninger og analyse (2017, s. 88). I etterkant av analysen er det temaene som har blitt hovedfokuset i vår drøfting.

3.5 Metodekvalitet

Hvilken metode som blir valgt vil påvirke resultatet av kvaliteten på dette forskningsprosjektet. Metodevalget vil også påvirke sluttresultatet. Det er derfor nyttig å ta for seg reliabilitet, validitet og overførbarhet for å vurdere kvaliteten av forskningen (Busch, 2013, s. 61). Reliabilitet handler om hvorvidt datamaterialet er pålitelig eller ikke. Det vil si at en må kontrollsjekke for å se om datamaterialet er til å stole på. Validitet handler om gyldigheten av datamaterialet. I vårt forskningsprosjekt kan det derfor stilles spørsmål rundt relevansen av dataene. Overførbarhet innebærer om resultatet av forskningsprosjektet kan bli en del av det generelle i studiene. Det kan bety at resultatene kan bli brukt i annen forskning (Befring, 2020, s. 37- 44).

I starten av intervjuene brukte vi et veldig åpent spørsmål. Da merket vi at informantene ble usikre på hva de skulle svare. Dette kan ha fargelagt videre i intervjuene da noen av spørsmålene var åpne på en måte som gjorde det vanskelig å svare. Her kan vi stille spørsmål rundt hvor pålitelig svarene vi fikk, da vi kanskje fikk litt for generelle svar. Dette kan også knyttes til overførbarhet da vi kan stille spørsmål om svarene de ga gjelder alle i arbeid med barn eller bare de to som barnehagelærere. Som nevnt tidligere oppfattet vi at noen av spørsmålene var vanskelig for informantene å svare på. Derfor brukte vi noen tilleggsspørsmål for å føre informantene mer inn mot problemstillingen vår. Dette mener vi har styrket validiteten av datamateriale. Vi måtte benytte tilleggsspørsmål og årsaken kan være på grunn av at vi hadde valgt for åpne spørsmål. Likevel førte tilleggsspørsmålene til at vi fikk svar på det vi lurte på. I intervjuguiden står vår definisjon av sårbare barn og faktorer som vi ønsker å fokusere på, jf. vedlegg 1. Dette kan ha gjort at svarene deres ble preget av vår definisjon. På grunn av Covid- 19 foregikk intervjuene over internett. Dette kan knyttes opp til pålitelighet i forhold til at informantene fortalte oss at de ble mer nervøse da vi gjorde

det over skjerm. Dette kan ha hatt en påvirkning i hvor utdypende de svarte på spørsmålene. Valg av informanter kan også ha hatt en påvirkning på kvaliteten av datamaterialet. En påvirkning det kan ha hatt er i forhold til om informantene vi valgte var relevante nok for vårt tema og problemstilling. Hadde de egentlig nok erfaring med tema for dette forskningsprosjektet? Vi visste ikke på forhånd hvor mye kunnskap informantene hadde om tema. Det kunne dermed vært et annet utfall dersom vi hadde benyttet informanter som vi allerede visste hadde mye kunnskap om tema. Informantene vi hadde ble valgt på grunnlag av at vi hadde noe bekjentskap til dem. Dette kan ha styrket reliabiliteten i forhold til deres svar med at de har følt seg mer trygge på å svare. Dette kan gjøre at datamaterialet er blitt mer relevant, noe som styrker validiteten. Til sammen kan reliabiliteten, validiteten og overførbarheten både svekke og styrke kvaliteten.

3.6 Etiske hensyn

Høgskulen på Vestlandet (HVL) er ansvarlig for dette forskningsprosjektet og vi forholder oss til NSD – Norsk senter for forskningsdata AS. Dette er fordi personopplysninger under forskningsprosessen skal ivaretas og ikke er grenseoverskridende. Vi stiller forskningsspørsmål rundt problemstillingen vår, men vi fokuserer ikke på personlige informasjon. Spørsmålene vi spør håper vi har blitt besvart på en profesjonell måte som belyser intervjuobjektets rolle som barnehagelærer.

Underveis i forskningsprosessen anonymiserer vi alle deltakere som for eksempel hvilken barnehage de jobber i, navn, alder osv. Vi har benyttet et samtykkeskjema slik at deltakerne ble informert om forskningsprosjektet, Jf. vedlegg 2. Dette er for å ivareta anonymisering av deltakelse og deres rett til deltakelse.

Vi følger retningslinjene til Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2018). Her går vi ut fra kravene som går ut på hensyn til personer (5-18).

Kravene tar for seg blant annet personvern, konfidensialitet og samtykke og informasjonsplikt (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2018). Når vi forholder oss til disse kravene tar vi etiske hensyn til deltakerne.

4. Presentasjon av funn

I dette kapitlet fremstiller vi våre funn fra intervjuene vi har gjennomført. For å undersøke denne problemstillingen har vi intervjuet to barnehagelærere og brukt en intervjuguide på forhånd. Vi har ut fra analysen brukt forskningsspørsmål som er basert på problemstillingen for å holde fokus rettet mot tema i dette forskningsprosjektet. Dette har gitt oss tre temaer som er overskrifter i dette kapitlet..

Problemstilling: *Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen?*

4.1 God kvalitet

Vi startet intervjuene med å spørre om de kjente til resiliensbegrepet og hvilken erfaring de hadde med begrepet i barnehagehverdagen. Den ene informant svarte:

“Det er jo det at det er ehm.. tenker på det her med løvetannbarn sant, at du på en måte ser for deg den der løvetanna som kommer opp av asfalten” - (Barnehagelærer 1).

Barnehagelærer 1 definerer barn som går under resiliens som løvetannbarn og utdyper det gjennom å forklare veksten til en løvetann. Barnehagelærer 1 forteller at begrepet blir sjeldent brukt og at det heller kan ses i sammenheng med sårbare barn i en barnehagehverdag.

Barnehagelærer 2 fortalte at det var lite erfaring med begrepet og utdypet ikke noe mer enn det. Vi valgte å endre på spørsmålet til sårbare barn fordi vi ønsket at informanten skulle svare mer. Barnehagelærer 2 forklarte da at det handler om barn som trenger litt ekstra oppfølging og oppmerksomhet. Informantene viser at de har kunnskap og kompetanse til å forstå det sårbare barnet. Dette mener vi er med på å styrke kvaliteten i barnehagen.

Ut i fra funn ser vi at det informantene forklarer om sårbare barn, mener vi inngår i barnets individuelle og familiære situasjoner. De fokuserer på faktorer som personlighet, helse og livssituasjoner med diverse utfordringer i familien. Barnehagelærer 2 trekker også inn kultur, noe som kan øke sårbarheten til barnet. “Det kan være kulturelt at man har foreldre som er i en minoritetskultur og på en måte ser annerledes på ting enn barnehagen” - (Barnehagelærer 2). Disse er faktorer som kan påvirke barnet på en negativ måte og kan ses i sammenheng med risikofaktorer. Vi vil derfor knytte disse faktorene opp mot individuell og familiær risiko. Vi ser at informantene beskriver flere faktorer på hva som gjør barn sårbare. I denne sammenheng sier de også at barn er i forskjellig grad sårbare. “Det er så forskjellig hvordan

man definerer det, og det ligger jo også mye i hva man som person legger i det sant” - (Barnehagelærer 1).

Vi spurte informantene hva de mente var god omsorg for sårbare barn i barnehagen. Den ene informanten svarte

Ehh.. men det sier jo noe om hvor utrolig viktig barnehagen er for barn og hvor stor rolle det spiller og at det må være bra.. det vi gjør, at vi må jobbe hardt for å ha god kvalitet og hvor viktig det er, og hvor viktig vi kan være for barna. At det de har i barnehagen er så best det kan bli, på best mulig måte. - (Barnehagelærer 1)

Både barnehagelærer 1 og 2 nevner flere arbeidsmåter som de mener er viktige i omsorgsarbeid med sårbare barn i barnehagen. Det som er elementært for begge informanter er det å se enkeltbarnet og spesielt det sårbare barnet. Det begrunnes ved at en får muligheten til å bli kjent med barnet og dets behov. Ved å se enkeltbarnet og dets behov tar informantene opp tidlig innsats. De sier at det å avdekke en eventuelt sårbarhet tidlig kan hjelpe barnet til en positiv utvikling. “Det er jo det som er veldig fint med å kunne jobbe med ting i barnehagen, er at vi kan.. gripe fatt på ting i et tidlig stadium”- (Barnehagelærer 2). For å opprettholde arbeidet med sårbare barn spiller kvalitet en stor rolle for informantene. Det blir vektlagt at kvaliteten på arbeidet kan bedre miljøet i barnehagen for barna. God kvalitet i barnehagen kan være en beskyttende faktor for barnets utvikling.

Barnehagelærer 2 kom også med et eksempel som vi vil koble opp til akutt risiko. Eksemplet går ut på en sårbar situasjon som oppstod en gang, hvor det endte med at familien fikk støtte og hjelp av barnehagen til å takle situasjonen. Situasjonen handlet i korte trekk om forskjellige syn på oppdragelse mellom barnehagen og i hjemmet. Dette er et eksempel som vi ser på som familiær risiko da det er familien som påførte barnet risiko. Dette eksempelet er også noe vi ser på som prosesskvalitet da det viser profesjonalitet i samarbeid mellom barnehagen og foreldrene.

4. 2 Trygge rammer

Informantene tar opp sin egen rolle i arbeid med sårbare barn og fokuserer spesielt på det å være en trygg voksen. Den ene informanten sier dette: “Det handler om relasjonsbygging ved å bli kjent med barna, at de føler seg trygge og at de har trygge voksne rundt seg og på en

måte som gjør at de kan utfolde sin personlighet ”- (Barnehagelærer 2). De nevner at de kan bli en omsorgsperson for barnet ved å være en trygg og støttende voksen som skaper trygge rammer. Sammen med å ha trygge rammer blir det også tatt opp profesjonsetikk knyttet til det å være en forutsigbar voksen. Barnehagelærer 1 kommer med et eksempel om en annen ansatt som h*n mener er en god rollemodell ved å arbeide på en profesjonell måte. “Også (annen pedagogisk leder) er veldig god på snakke og aldri heve stemmen, aldri hørt (annen pedagogisk leder) uforutmessig sint”- (Barnehagelærer 1). Vi tolker det som at informantene ønsker å være tydelige voksne og samtidig sette grenser på en rettferdig måte. De ønsker å ha en profesjonell omsorg ved å blant annet være forutsigbar. Vi tolket det som at forutsigbarhet kan gjøre at barna føler seg trygge og får utfolde sin personlighet. At barn møter en barnehage med god kvalitet og trygge rammer mener vi inngår i nettverksfaktorer. Dette er fordi det kan bli en støtte for barnet og dets utvikling. Selv om informantene nevner forskjellige faktorer for god omsorg så har de begge et likt syn på det å møte barnet. De forteller at en som barnehagelærer skal møte barn hver dag med blanke ark for at “gårsdagen ikke skal prege morgendagen”. Det blir utdypet ved at en skal møte og se alle barn på samme måte.

At jeg ser de hver eneste dag og at en er.. at en stiller litt med blanke ark hver dag, at en møter at en liksom legger vekk det som skjedde i går sant, hvis man på en måte alltid skal åhh nei i går skjedde det og det også blir det så voldsomt og det er ikke rettferdig heller... Ta en ny dag, ta hver dag for det den er. - (Barnehagelærer 1)

4.3 Foreldresamarbeid

Vi la merke til at foreldresamarbeid var noe som ble hyppig nevnt under begge intervjuene. De trekker inn foreldresamarbeid som en viktig faktor i arbeid med sårbare barn. Barnehagelærer 2 forteller at hvor godt samarbeidet med foreldrene er, kan ha en innvirkning på hvor trygge barna kan være i barnehagen. Barnehagelærer 1 forbinder foreldresamarbeid med det å gjøre foreldrene trygge på at en kun vil det beste for dem og deres barn. God kvalitet i barnehagen blir igjen trukket inn som en viktig faktor. Dette sier informanten er en forutsetning for å skape et godt foreldresamarbeid. Barnehagelærer 2 sier at barnehagen har hovedansvar til å opprettholde et godt foreldresamarbeid. Begge informantene sier at de ofte kan merke at foreldrene synes det er utfordrende når de skal kommunisere rundt vanskelige

situasjoner. “Utfordringene vil jo på en måte kanskje være, synes jeg oftest kan være opp mot foreldre, at eh.. foreldresamarbeid kan være på en måte utfordrende hvis vi ser ulikt på ting” - (Barnehagelærer 2). De utdyper at et godt foreldresamarbeid kan gjøre de vanskelige situasjonene og samtalene lettere for begge parter. Begge informantene fokuserer mye på foreldresamarbeid og vi tolker dermed at de ser på foreldresamarbeid som en grunnleggende faktor i arbeid med sårbare barn.

Vi ser at det blir hovedsakelig nevnt nettverksfaktorer, men også samfunnsmessig risiko. Dette blir tatt opp i sammenheng med foreldresamarbeid i forbindelse med Covid- 19. “Det er jo vanskelig sant og iallfall nå med korona når en ikke får komme ordentlig inn” - (Barnehagelærer 1). Det blir forklart at en ikke får fulgt opp barna på en optimal måte ved at det ikke er mulighet til å ha de daglige samtalene med foreldrene.

Oppsummert har vi sett at informantene har tilsynelatende samme forståelse om begrepet sårbare barn. Deres meninger om hva som er god omsorg for det sårbare barnet i barnehagen er også relativ lik. De knytter definisjonen av resiliens opp til det sårbare barnet da de forklarer at det blir lite brukt i barnehagen. Den ene bruker den eldre betegnelsen løvetannbarn som et eksempel for å forklare resiliensprosessen. En fellesnevner for de to informantene er at de nevner individuelle og familiære faktorer som kan gjøre barnet sårbar. I et godt omsorgsarbeid fokuserer informantene på god kvalitet, trygge rammer og foreldresamarbeid som hovedtemaer.

5. Drøfting

I denne delen av oppgaven vil vi vise til våre funn ved å sette de opp mot hverandre og drøfte de i sammen med teorien vi har redegjort for. Vi skal gjennom denne delen drøfte ved å trekke inn teori, egne tanker og meninger ved fokus på problemstilling: *Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen?*

5.1 God kvalitet og trygge rammer

Ut fra funn er god kvalitet og trygge rammer er to av våre hovedtemaer. Trygge rammer inngår i god kvalitet og vi har derfor valgt å ha disse sammen som et eget kapittel (Kvistad og Søbstad, 2005, s. 42- 43).

Da vi spurte informantene hva deres tanker om hva god omsorg er forklarte de det ved å beskrive ulike arbeidsmåter. De bruker ikke selve begrepet omsorg, men trekker inn ulike faktorer som de mener er viktig i arbeid med god omsorg. Vi ser at det kan være vanskelig å definere begrepet omsorg, men i tråd med rammeplanen er omsorg en viktig kvalitet i barnehagen som skal aktivt arbeides med. Informantene fokuserer på familiære og personlige nettverksfaktorer. I deres arbeid ønsker de å fremme god omsorg ved å ha god kvalitet i barnehagen og trygge rammer. Knytter vi disse faktorene opp mot tidligere redegjørelse av teori ser vi sammenhenger og likheter på hva god omsorg i barnehagen innebærer. Sett i lys av teorien vil vi derfor støtte oss til informantenes meninger om dette. Vi ser disse faktorene i sammenheng med hverandre. Det finnes ikke noe oppskrift på hva god omsorg er, og de faktorene informantene nevner mener vi nok heller er erfaringsbasert enn en fasit på god omsorg. I beskrivelsen til Sommer (2014, s. 185) om hva det innebærer å gi omsorg handler det om å gi den anerkjennelsen som skal til for at barnets behov blir dekket på en måte som gjør at de føler seg bra. Vi mener som sagt at faktorene ikke er en fasit, men vi mener de kan bidra til å kunne gi den anerkjennelsen som skal til for at barnet skal kjenne på god omsorg. Informantene nevner god kvalitet som eventuell forutsetning for omsorgsarbeid i barnehagen. Så hva innebærer egentlig en god kvalitet i barnehagen?

Dette er et vanskelig spørsmål å komme med et konkret svar. Vi har oppdaget at det ikke er en absolutt definisjon på hva god kvalitet i barnehagen er. Det står ikke noe konkret definisjon, men det er heller arbeidsmåter som kan sees i sammenheng med god kvalitet. Kvistad og Søbstad (2005, s. 42-43) skriver om prosessene i barnehagekvalitet. Prosessene som blir nevnt er blant annet foreldresamarbeid, gode relasjoner og omsorg. Vi ser i analysen at det er elementer som blir tatt opp, men de blir ikke knyttet opp mot god kvalitet. Informantene sier at god kvalitet er et viktig komponent i arbeid med sårbare barn men utdyper ikke noe mer enn det. Ved å ha sett på tidligere forskning (Lekhal m.fl., sitert i Drugli, 2017, s. 87) kan god kvalitet i barnehagen ha en positiv virkning for det sårbare barnet, og vi vil derfor støtte oss opp til det informantene sier. Som tidligere nevnt er gode relasjoner en av prosessene i barnehagekvalitet og vi vil derfor trekke inn tilknytning. Her vil vi nevne Drugli sin teori som et godt utgangspunkt. Som vi har skrevet tidligere i dette prosjektet, vil kvaliteten i relasjonen mellom personalet og barn ha en betydning for om det blir en trygg eller utrygg tilknytning. Om det er god kvalitet i relasjonen kan det bli en trygg tilknytning som kan føre til at barnet møter omsorgen til personalet på en stimulerende måte (Drugli, 2017, s. 45- 46). Ut fra funnene vi har gjort ser vi at informantene fokuserer på å

være en trygg voksen som viktig i deres arbeid som barnehagelærere. De sier videre at de kan være en omsorgsperson ved å være en trygg voksen. Vi kan se dette i sammenheng med Drugli sin teori om tilknytningspersoner. En tilknytningsperson er en trygg voksen som kan bidra positivt til barnets sosiale og kognitive utvikling. En tilknytningsperson oppstår ved en god relasjon og dette gjør at man kan være en omsorgsperson for barnet (Drugli, 2017, s. 43-44). Sett i lys av elementene for prosesskvalitet om at gode relasjoner inngår i en god kvalitet ser vi at det informantene nevner om tilknytningspersoner tilsier at kvaliteten er god. Vi kan med dette si at god kvalitet innebærer flere forskjellige elementer, og tolker det som at informantene har denne kunnskapen. De nevner ikke hva som innebærer god kvalitet, men de tar opp elementer som trygg tilknytning, omsorg og foreldresamarbeid som trygge rammer. Ved å se dette i lys av teorien vi har redegjort for vil vi si at disse elementene må være til stede for god kvalitet i barnehagen. Foreldresamarbeid har vi ikke valgt å fokusere på i denne delen da det kommer i et senere kapittel.

I analysen oppdaget vi at fokuset til informantene var rettet mot dem som omsorgspersoner for barnet. Ved å se dette med Sommer sin teori om “omsorgens lov” virker det som at informantene yter omsorg uten å ha noen forventninger tilbake (Sommer, 2014, s. 188). Likevel finnes det en annen tilnærming til omsorg. Noddings har en teori (Tholin, 2013, s. 89) som går ut på at det også kan være en gjensidig omsorg ved at barna ikke kun er mottakere. Dette blir definert som en omsorgsrelasjon. Ved å se på presentasjon av funn lurer vi derfor på om en omsorgsrelasjon er det som må til for å kunne gi god omsorg?

Som tidligere nevnt kan faktorene informantene tar opp være nyttige hjelpemidler for å gi god omsorg. Selv om en er en trygg voksen er det ikke sikkert at det er tilstrekkelig nok for barnet. Samtidig kan en trygg voksen bidra til at barnet føler seg trygg til å utfolde sin personlighet. Den omsorgen barnehagelæreren ønsker å gi ved for eksempel trygghet er kanskje ikke det barnet svarer på som omsorg. Med dette mener vi at det kan være en fordel å kjenne til hva hvert enkelt barn behøver. Samtidig sier informantene at en skal arbeide med barn på samme måte, men også se hvert enkelt barn. Når vi knytter dette opp mot teorien om omsorgsrelasjon kan det bli motstridende. Som tidligere nevnt går en omsorgsrelasjon ut på å ta hensyn til hvilket barn en møter og hvilken type omsorg barnet kan svare på (Tholin, 2013, s. 89). Vi vil derfor påstå at informantene er motstridende med seg selv ved at de sier både at man skal arbeide med barn på samme måte, men likevel se hvert enkelt barn. Hvilken tilnærming blir da riktig å bruke i møte med sårbare barn?

I sammenheng med teorien om omsorgsrelasjon mener vi at barnehagelæreren må være bevisst på måten de gir omsorg på slik at barnet kan respondere. Vi vil si at det er gunstig for både barn og voksne at en tar hensyn til enkeltbarnet. Det er ikke nødvendig å ha en omsorgsrelasjon, men det kan hjelpe i møtet med sårbare barn. Dette mener vi kan bidra til at barnet føler seg sett og hørt slik at en kan ivareta det enkelte barnets forutsetninger og behov. Vi vil trekke inn Bae (Bae, 2007) sin teori som går ut på å se barn som subjekt. Denne teorien er formet etter et paradigmeskifte fra Sommer der skiftet går ut på at det ble et nytt syn på barn. Dette nye synet handler om å se det enkelte barnet som individ med egne meninger og følelser. I møte med sårbare barn er det spesielt viktig å erkjenne barnet som et subjekt. Dette er i form av å bli kjent med barnets følelser og tanker og dette kan hjelpe til å avdekke en eventuell sårbarhet. Ved å ta hensyn til deres forutsetninger kan man møte de med den omsorgen de trenger og har behov for. Å se barn som eget individ kan også bidra til å danne en omsorgsrelasjon da barnet kan delta som en bidragsyter i relasjonen. Vi vil si oss enig i informantene om at en skal arbeide med å se hvert enkelt barn, men likevel er vi uenig i at man skal arbeide med barn på samme måte. Dette er fordi barn er forskjellige og behøver å bli møtt på ulike måter.

I barnehagen bør en ha et skille mellom naturlig og profesjonell omsorg (Gunnestad, 2014a, s. 21). Dette er en mening av Gunnestad, men er det mulig å balansere dette?

Den ene informanten sitt eksempel om en annen ansatt kan knyttes opp mot dette. Ved å se på eksemplet tolker vi at den ansatte klarer å være profesjonell og at den profesjonelle omsorgen ikke er svekket. Den ansatte blir beskrevet som konsekvent uten å heve stemmen eller bli unødvendig sint. Vi tenker at det kanskje kan være vanskelig å opprettholde den profesjonelle omsorgen i arbeid med sårbare barn. I arbeid med det sårbare barnet krever det kanskje mer oppmerksomhet fra den voksne. Ved å gi mer oppmerksomhet til det sårbare barnet kan den profesjonelle omsorgen bli svekket. Dette betyr at kvaliteten blir svekket ved at relasjonen med barnet kan bli mer personlig enn profesjonell. Vi støtter oss på tidligere forskning fra 2018 som sier at en som barnehagelærer har et ansvar for å gi profesjonell omsorg i barnehagen (Børhaug et al., 2018, s. 263). Vi mener dette er fordi man skal være profesjonell i barnehagen slik at barnet kan utvikle seg og møte forutsigbare voksne. Gunnestad (2014a, s. 21) skriver at den naturlige omsorgen er mer personlig i en relasjon. Vi anser for eksempel at det er mer naturlig å heve stemmen og bli unødvendig sint i hjemme enn det er i barnehagen. Dette eksempelet ser vi på som mer personlig da grensen for å bli sint overfor egne barn er mindre enn overfor barn i barnehagen, da en naturligvis er mer personlig knyttet til dine egne

barn. Vi tenker derfor at det er lite sannsynlig at den naturlige omsorgen kommer frem i barnehagearbeidet. Vi støtter oss opp mot Gunnestad sin teori om at det går an å ha et skille mellom naturlig og profesjonell omsorg. Det kan være utfordrende å holde dette skillet i arbeid med sårbare barn, men vi mener at det likevel er mulig.

Etter å ha drøftet ulike arbeidsmåter på å gi god omsorg i et omsorgsarbeid ser vi at informantene ikke nevner noe om vennskap og lek. Ved å se på teorien det har blitt redegjort for, skriver vi at i rammeplanen (2017, s. 14) står det at personalet har et ansvar til å skape omsorgsfulle relasjoner mellom barn og ansatte og mellom barn. Vi stiller oss derfor undrende til hvorfor de kun fokuserer på forholdet mellom barn og voksen, og ikke mellom barn. Lek og vennskap mellom barn er i følge Søbstad (Tholin, 2013, s. 151) høyest verdsatt. Informantene sier at et godt miljø er viktig i barnehagen og at dette spesifiseres ved deres egen rolle i barnehagen til å utvikle dette gode miljøet. Likevel mener vi at et godt miljø også kan bestå av fellesskapet mellom barna. Som det er blitt skrevet om har lek og vennskap en stor plass i barnehagehverdagen og vil derfor påvirke miljøet. Lek er en stor del av utviklingen og det er en naturlig læringsarena for barn (Tholin, 2013, s. 44). For enkelte barn kan det være en utfordring å delta i lek og personalet må derfor være tilstede for å opprettholde fellesskapet og la barn få delta. I tråd med rammeplanen skal alle barn få oppleve fellesskapet og derfor må personalet legge til rette for dette (Tholin, 2013, s. 151). Dette fellesskapet vil vi påstå er ekstra viktig for det sårbare barnet ved at de får muligheten til å utfolde sin personlighet i et trygt fellesskap. Selv om barna har trygge voksne rundt seg mener vi det er like viktig å være en del av en trygg barnegruppe. Tholin (2013, s. 151) skriver at personalet skal fremme et godt omsorgsfellesskap med gode omsorgsverdier. Disse verdiene kan hjelpe på barnets selvfølelse og kan trekke frem de positive og ulike trekkene hos enkeltbarnet. Derfor vil vi trekke frem at et godt miljø behøver trygge voksne og barn for å opprettholde fellesskapet. Vi vil si at lek er en stor del av omsorgsfellesskapet og er derfor en plattform der barn kan lære å gi og motta omsorg. Lek er som tidligere skrevet en naturlig læringsarena og vi vil derfor påstå at lek inngår i omsorgsarbeid og særlig for det sårbare barnet.

5.2 Løvetannbarnet eller det sårbare barnet

I presentasjon av våre funn kommer det frem at begge informantene har lite eller begrenset erfaring med resiliensbegrepet. Det blir blant annet nevnt løvetannbarn som en definisjon på

begrepet. Forskning av Sommer (2014, s. 34) viser at dette er en eldre tilnærming på resiliens. Blir det da riktig å benytte dette begrepet som en betegnelse?

Før resiliensforskningen startet ble alle barn sett på som skjøre og sårbare, men etter nyere forskning utviklet det seg til et paradigmeskifte. Dette gjorde at barnesynet endret seg og dette synet utviklet seg til dagens betegnelse av resiliensbegrepet (Sommer, 2014, s. 30- 31). Sommer (2014, s. 34) beskriver begrepet løvetannbarn som at barn er immune mot risiko og dette kan tilhøre den eldre forskningen. Vi har opplevd at det er mange som bruker dette begrepet for å forklare utviklingen av sårbare barn. Vi ser på dette som en vag betegnelse av den faktiske utviklingen av resiliens. Dette er fordi det kan mistolkes da denne forklaringen går ut på at barnet ikke kan bli påvirket av det ytre, men er sterk nok til å klare seg på egenhånd. Vi vil derfor si oss enig i Sommer sin mening om at løvetannbarn er et eldre og utgått begrep. Det blir eksemplifisert i analysen om en løvetann som vokser opp av asfalten uten stell og hjelp for å vokse. Vi ønsker å gå vekk fra denne definisjonen da det derimot er flere faktorer som kan medvirke i barns utvikling av resiliens. Kvello (2010, s. 162) skriver at det finnes ulike risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer. Risikofaktorer er faktorer som kan gjøre barna sårbare, derimot kan beskyttelsesfaktorer redusere risikoen hos barnet. I presentasjon av funn er det mye fokus på barnet og familien som kan gjøre øke sårbarheten hos barnet. Informantene bruker ikke de spesifikke begrepene på risiko- og beskyttelsesfaktorene, men ut fra teori om resiliens har vi knyttet hva som ble sagt opp mot faktorene. Dette har vi gjort fordi vi ser en sammenheng med hva informantene sier og hva de ulike faktorene innebærer. Informantene sier at barn kan være sårbare i forskjellig grad og at de gjerne trenger litt mer oppfølging og oppmerksomhet. Vi ser dette i forbindelse med individuelle faktorer som vi har gjort rede for i teorikapitlet. Som Gunnestad (2014b, s. 324) skriver er de individuelle faktorene noe som inngår i barnet. Det er ikke bare de individuelle faktorene som kan påvirke barnet, men også familien og samfunnet. De familiære risikoene kan innebære mange elementer og informantene kommer med flere risikoer som utfordringer i hjemmet, foreldre med store kulturforskjeller osv. som vi knytter opp mot dette. De sier lite om samfunnsmessig risiko og det tenker vi er naturlig da vi lever i et samfunn der det er ikke store samfunnsmessige risikoer i hverdagen. Likevel har koronasituasjonen vært en stor påkjenning for hele samfunnet på mange ulike måter. Vi ser også i analysen at den ene informanten tar dette opp som en utfordring i forskjellig grad for barnehagen. Vi tenker at koronasituasjonen kan være en stor påkjenning for barn i ulik grad som videre kan føre til at barn kan bli sårbare. Når risikofaktorene oppstår kan det være akutt eller kronisk (Gunnestad,

2014b, s. 326). I teorikapitlet skriver vi at kronisk risiko varer over lengre tid og kan derfor være mer alvorlig for barnets videre utvikling. Ut fra våre funn kommer en av informantene med et eksempel om akutt risiko. Det blir forklart at situasjonen ordnet seg og at det ikke ble snakket noe mer om i etterkant. Likevel stiller vi oss kritiske til at en kronisk risiko kan være mer skadelig enn en akutt risiko. Som det har blitt skrevet om tidligere er akutt risiko noe som oppstår en gang eller over en kort periode. Samtidig mener vi at en akutt risiko kan være like skadelig som en kronisk risiko. En akutt risiko kan være traumatisk på en måte som gjør at det kan bli varige traumer på forskjellige måter som kan gjøre barn sårbar. I eksempelet ble det ikke snakket noe mer om situasjonen og vi vet derfor ikke noe om virkningen det kan ha påtatt barnet. For å konkludere dette avsnittet vet vi ikke sikkert om en akutt risiko kan ha varig negativ virkning, men vi mener det fortsatt er sannsynlig at det kan prege barnet på lik måte som en kronisk risiko.

Som nevnt tidligere kan beskyttelsesfaktorer redusere risikoen for sårbarhet hos barn. Men hvilken effekt kan beskyttelsesfaktorer egentlig ha?

I arbeid med sårbare barn i barnehagen fokuserer informantene spesifikt på hva de kan gjøre som barnehagelærere. De fokuserer også på samarbeidet med hjemmet og de ulike familiesituasjonene som kan redusere sårbarheten til barnet. I våre funn er god kvalitet et begrep som blir ofte brukt og som vi har tidligere drøftet innebærer kvalitet i barnehagen flere forskjellige faktorer. Dette er blant annet profesjonell omsorg, trygge barn, forutsigbarhet, omsorgspersoner og et godt foreldresamarbeid. Disse faktorene er innenfor arbeid i barnehagen og det er en arena som er selve nettverket til barn i barnehagen. Faktorene som blir nevnt kan styrke kvaliteten på nettverket. Dette kan igjen knyttes opp mot omsorg og den omsorgen barnehagelæreren gir det enkelte barnet. Faktorene som profesjonell omsorg, det å skape trygge barn og å være en omsorgsperson har vi tidligere drøftet. Drugli (2017, s. 20) skriver at ved å ha et godt nettverk og god omsorg for det sårbare barnet kan ha en utvikling i en positiv retning. Dette viser til at om barnet blir møtt på den måten de trenger og behøver så kan utviklingen av resiliens være mer tilstede for det sårbare barnet. I presentasjon av funn blir tidlig innsats tatt opp i sammenheng med å se det sårbare barnet. Tidlig innsats kan ha en positiv innvirkning i å se enkeltbarnet og dets behov. Med dette mener vi at ved å oppdage barnet sin sårbarhet i et tidlig stadiet vil kunne gi barnehagen den kunnskapen de trenger til å hjelpe barnet videre. I Meld. St. nr. 6 (2019- 2020, s. 20) står det at tidlig innsats er et pedagogisk tilbud i barnehagen som er til for å avdekke utfordringer og sette inn tiltak. Tidlig innsats blir som nevnt tidligere av både informantene og i Meld St.

nr. 6, og ut fra dette har vi oppdaget hvor viktig tidlig innsats er. Ved å se dette i sammenheng med begrepet resiliens kan en se på viktigheten av å avdekke sårbare barn med ulike risikofaktorer i et tidlig stadium. Barnehagelæreren skal også arbeide med forskjellige beskyttelsesfaktorer som kan legge til grunne for en utvikling av resiliens hos barnet.

Ut fra våre funn blir det fokusert på foreldresamarbeid som viktig i arbeidet med sårbare barn. Foreldre kan være en beskyttende faktor for barnet og er derfor viktig at barnehagen danner og ivaretar et godt samarbeid.

5.3 Samarbeid med foreldre

Foreldresamarbeid kommer frem som et viktig element for begge informantene. I barnehageloven §1 står det at barnehagen er pliktet til å ivareta et foreldresamarbeid med barnets beste som grunnlag (2005, §1). Vi tolker det som at informantene mener det er flere elementer som må til for å opprettholde et godt foreldresamarbeid. Coelho et al. (sitert i Glaser, 2019, s. 130) skriver at en barnehage med høy kvalitet kan øke sjansen for et godt foreldresamarbeid. Dette er noe den ene informanten nevner som en viktig forutsetning for et godt foreldresamarbeid. Som det har blitt redegjort for og drøftet om tidligere spiller god kvalitet en stor rolle for de fleste elementene i barnehagen og blant annet foreldresamarbeid. Ved å ha en god kvalitet i samarbeid med foreldre kan det bidra til at foreldrene føler seg trygge og dette kan igjen gjøre barna trygge. Det blir tatt opp trygghet av begge informantene i sammenheng med at det er barnehagens ansvar å gjøre foreldrene trygge. Vi vil si oss enig i informantenes uttalelser og dette kan støttes opp med tidligere redegjørelse av Bratterud og Emilsen (2013, s. 95- 96) som skriver at gode relasjoner til foreldre kan skape trygghet på en måte som gjør at barnet kan få best mulig utvikling både i hjemmet og i barnehagen. Ut fra funnene kommer det frem at det også kan oppstå utfordringer knyttet til foreldresamarbeid. Vi lurer derfor på hvordan samarbeidet med foreldre kan bidra til å bedre omsorgen for barnet. Det blir vektlagt av informantene at det kan være utfordrende som barnehagelærer å ha de vanskelige samtale med foreldrene da det oppleves som at det er foreldrene som synes det er utfordrende. Likevel er de vanskelige samtale minst like viktig som de positive samtale for å kunne følge barnets utvikling. De vanskelige samtale er til for barnets beste og er derfor nødvendig å ha. Glaser (2019, s. 130) skriver at ved å ha et godt samarbeid kan det være lettere å ta opp de vanskelige samtale med foreldrene. Det blir også nevnt av

informantene at et godt foreldresamarbeid kan bedre de vanskelige situasjonene og samtalene, og at det gjelder både for de ansatte og foreldre.

For det sårbare barnet er både barnehagen og foreldrene beskyttende faktorer og samarbeidet er derfor viktig. Vi vil lene oss på Kvello (2010, s. 162) sin teori som omhandler at beskyttende faktorer minsker risikoen til en negativ utvikling som allerede er preget av risikofaktorer. Da barnehagen og foreldrene er beskyttende faktorer for barnet er det viktig å gå sammen om et felles mål. Dette menes med at en felles kommunikasjon om at man vil barnets beste kan bidra positivt til barnets utvikling. Den ene informanten forklarer at det kan være en utfordring i foreldresamarbeidet hvis en som barnehagelærer har ulikt syn på barnet enn foreldrene. Vi vil igjen trekke inn et eksempel fra denne informanten som blir lagt frem i presentasjon av funn om en sårbar familiesituasjon. Familien i eksempelet hadde forskjellig syn på oppdragelse enn hva barnehagen hadde, men gjennom et godt samarbeid endte situasjonen på en positiv måte. I samarbeidet snakket familien og barnehagen om at de kun ville barnets beste og kom derfor frem til en løsning sammen som gjorde at situasjonen aldri oppsto igjen. Dette er et eksempel som vi ser på som familiær risiko da det er familien som påførte barnet risiko. Moe & Valseth (2014, s. 361) legger vekt på at det er barnehagen som har ansvar til å la foreldre medvirke i barnehagehverdagen, og dette er også forankret i barnehageloven §1. Selv om den ene informanten forteller at det kan være utfordrende å samarbeide med foreldre som har ulikt syn enn barnehagen ser vi at det likevel kan ha positive følger med et godt foreldresamarbeid.

Den andre informanten nevner også en utfordring med foreldresamarbeid som har oppstått i nyere tid. Grunnen til at det ikke har vært en utfordring tidligere er fordi den har oppstått i sammenheng med koronasituasjonen. Informanten forklarer at det har vært utfordrende å ha de dagligdagse oppfølgingssamtalene med foreldrene. Dette er fordi samtalene har som regel måttet foregå i det offentlig rom istedenfor i et privat rom for å ivareta smittevernregler. Dette er noe vi ser på som en samfunnsmessig risiko da det kan gå ut over det sårbare barnet eller den situasjonen barnet er i. Årsaken til dette kan for eksempel gjøre det vanskeligere for foreldrene å åpne opp om en sårbar situasjon i det offentlige rom. Dette kan igjen påvirke samarbeidet slik at barnets behov ikke blir sett og hørt på samme måte. Det blir ikke forklart av informanten om hvordan dette kan bedres. Dette tror vi er fordi barnehagen må følge de smittevernreglene som er pålagt og dette kan derfor ikke endres på. Likevel mener vi at en som barnehagelærer må strekke seg litt ekstra i en slik situasjon for å opprettholde et godt foreldresamarbeid. Måter å gjøre dette på kan være å vise sin tilgjengelighet overfor

foreldrene ved å for eksempel avtale en kort telefonsamtale i arbeidstiden. Som det er nevnt tidligere er tett og god dialog med foreldre et virkemiddel for et godt foreldresamarbeid. Ved å takle utfordringer som kan oppstå i et samarbeid vil man sammen kunne ivareta barnet og dets behov. Dette kan igjen føre til at barnet blir møtt med den omsorgen det behøver og trenger. Som Glaser (2019, s. 59) skriver er det vanligvis foreldrene som har ansvaret for omsorgen til barnet. I arbeid med sårbare barn kan det være både en styrke og en svakhet. Dette kan være en svakhet dersom det er i hjemmet det foregår noe som kan gjøre at barnet blir sårbart. Dette kan være utfordrende da det kan være mer sårbart for foreldre å fortelle om vansker eller eventuelle utfordringer i hjemmet. Ved å se på teorien til Bratterud og Emilsen (2013, s. 96- 96) om gode forhold basert på tillit og trygghet mener de at samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene vil bli bedre og barnet vil få en allsidig utvikling i barnehagen og i hjemmet. Derfor vil vi støtte oss opp mot deres teori ved at en som barnehagelærer gjør foreldrene trygge på at en kun vil barnets beste. Dette kan igjen lede til at foreldrene føler seg trygge nok til å åpne seg opp om eventuelle utfordringer. På den andre siden kan det være positivt at foreldrene har omsorgsansvaret, fordi de kan komme med informasjon som kan hjelpe barnehagen i sitt arbeid. Dette mener vi er spesielt aktuelt for det sårbare barnet da foreldrene kan komme med eventuell informasjon som kan avdekke barnets sårbarhet. Dette kan bidra positivt til samarbeidet da både foreldrene og barnehagen kan få bidra på forskjellige måter. I presentasjon av funn ser vi at det kommer frem at informantene ønsker å bringe frem overfor foreldrene at de kun vil det beste for deres barn. Dette mener de begge blir gjort ved å være en trygg voksen både for foreldrene og deres barn.

6. Hva kunne vi gjort annerledes?

I underkapitlet om metodekvalitet vurderte vi om hvorvidt datamaterialet kunne hjelpe oss til å besvare problemstillingen. I etterkant av analysen ser vi at vi kunne vi ha spurt andre spørsmål for å få mer utdypende svar. Spørsmålene vi lagde på forhånd ble litt for generelle i forhold til det vi ville ha svar på. Vi kunne derfor ha brukt lengre tid på å lage spørsmålene ved å for eksempel sette oss inn i den relevante teorien. Forskningsspørsmålene vi lagde til analysen kunne vi ha lagt i forkant av intervjuene for å snevre problemstillingen mer inn.

Da vi bearbeidet materialet vi hadde samlet inn kom det frem at informantene var nokså samstemte i besvarelsene. Informantene vi brukte hadde vi en viss relasjon til som kanskje kan ha påvirket svarene og deres holdninger til intervjuene. Vi kunne derfor ha utlyst ukjente

informanter som gjerne hadde har mer relevant kunnskap til problemstillingen vår. Vi startet relativt tidlig med intervjuer og vi kunne i tillegg til våre to informanter hatt et ekstra intervju med en ekstra informant for å samle inn mer datamateriale til dette prosjektet. I underkapitlet om datainnsamling skriver vi at informantene ble tilsendt intervjuguide på forhånd av intervjuene fordi vi ønsket at de skulle være forberedt. Vi merket underveis i intervjuene at de ikke var så forberedt som vi håpet på og dette kan påvirket svarene de ga oss. Vi kunne derfor ha spesifisert mer på forhånd at vi ønsket de skulle være mer forberedt.

7. Oppsummering og konklusjon

I dette avslutningskapitlet vil vi forsøke å besvare problemstillingen i dette forskningsprosjektet. Problemstillingen er følgende: *Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen?*

Vi skal legge frem hovedfunnene ved oppgaven og komme med forslag til videre forskning.

Resiliens og omsorg er temaer det er behov for mer forskning om. Vi har sett at det er lite forskning på disse temaene og det har gjort dette forskningsprosjektet ekstra spennende å arbeide med. Vi har gjennom dette arbeidet tilegnet oss mer kunnskap om hvordan våre to informanter arbeider med omsorg for sårbare barn i barnehagen. Gjennom denne bacheloroppgaven har vi funnet noen temaer som er sentrale for vår problemstilling og vi skal nå oppsummere disse. Ut i fra forskningsspørsmålene har vi fått svar på den beskrivende måten på hva sårbare barn er og arbeidsmåter for å fremme god omsorg til sårbare barn. Vi har funnet ut at informantene hadde noe eller lite erfaring med resiliens i en barnehagehverdag og at de heller brukte betegnelsen sårbare barn istedenfor. I beskrivelsen av sårbare barn brukte informantene flere faktorer for å beskrive det sårbare barnet som vi har koblet sammen med risikofaktorer. Når det kom til beskrivelsen av ulike arbeidsmåter var det flere fellestrekk i informantenes besvarelser. God kvalitet, trygge rammer og foreldresamarbeid var temaene som informantene tok for seg. God kvalitet i barnehagen innebærer faktorer som et trygt miljø, gode og trygge relasjoner, foreldresamarbeid og omsorg i barnehagen som kan gi en sannsynlighet for en god utvikling hos barnet. Trygge rammer handler om trygge voksne som danner et stabilt miljø som bidrar til at barna blir trygge på å utfolde sin personlighet. Foreldresamarbeid innebærer også trygge voksne, men

også et tett samarbeid mellom personalet og foreldrene som har et felles mål om barnets beste.

For å konkludere er det god kvalitet, trygge rammer og foreldresamarbeid som er gjennomgående i hele dette forskningsprosjektet. Vi har sett at det er en sammenheng mellom disse temaene og teorien vi har redegjort for. I tillegg ser vi i lys av teori at disse inngår i hverandre og at de er i den grunn elementære arbeidsmåter for å fremme god omsorg for sårbare barn. Det handler i bunn og grunn om å skape trygge barn som får plass til å utfolde sin personlighet og som kan lede til en generell positiv utvikling,

Disse arbeidsmåtene vil vi si bidrar til god omsorg for barn og spesielt for de sårbare barna. Dette er fordi vi mener disse vil kunne bidra til å se enkeltbarnet og dets behov, noe vi mener er viktig for det sårbare barnet. Sett i det lange løp er disse beskyttelsesfaktorer for barnet som kan minske risikofaktorene, og kan bidra til at barn utvikler resiliens.

Ved å ha sett på teori og hva informantene har kommet med er det ulike arbeidsmåter som man kan benytte for å gi god omsorg til sårbare barn. Vi ser at det er mer erfaringsbasert enn en fasit som gjerne kan innebære flere faktorer som kan spille inn. Det er viktig å poengtere at enkeltbarnet er forskjellig og at det derfor er ulike måter å møte de på. Derfor er tidlig innsats viktig i form av at barnehagen kan avdekke og bli kjent med barnets forutsetninger og behov på et tidlig stadiet.

Gjennom denne prosessen av å skrive en bachelor har vi tilegnet oss ny kunnskap og erfaring. Dette har vært et veldig spennende prosjekt å skrive om og vi føler denne oppgaven kan bidra til videre forskning om resiliens og omsorgsarbeid. Dette er fordi vi har fått frem gode elementer som kan være sentrale i et godt omsorgsarbeid. Vi har også stilt oss kritisk til teori og empiri, noe som kan ha styrket funnene vi har kommet frem til. Det har vært interessant å undersøke teori opp mot praksis da det både har vært likheter, men også ulikheter.

Til videre forskning om dette ville vi ha gått enda mer i dybden på hvordan barnehagelærere arbeider med sårbare barn. Dette tenker vi kan gjøres ved å intervju flere informanter som kan ha mer spesifikk erfaring om tema. Vi kunne også benyttet observasjon som en måte for å se de ulike arbeidsmåtene i praksis. Vi ville også ha forsket videre på forskningsspørsmålene for å finne mer grundig svar på problemstillingen.

Avslutningsvis vil vi ta med oss denne kunnskapen vi har tilnærmet oss til å bruke videre i arbeid som fremtidige barnehagelærere. Vi mener det er så viktig å se enkeltbarnet og dets

behov og at alle barn skal bli møtt med den omsorgen de behøver og trenger. Omsorg er en stor del av barnehagehverdagen og spesielt for det sårbare barnet. Derfor mener vi det er viktig å være bevisst i arbeid med omsorg.

8. Kilder

Bae, B. (2007). Å se barn som subjekt: noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Befring, E. (2020). *Sentrale forskningsmetoder- med etikk og statistikk* (2. utg.) Cappelen Damm Akademisk.

Bergsland, D., M & Jæger, H. (2016). Bacheloroppgaven. I H, Jæger, (Red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk.

Borge, H., I., A. (2010). *Resiliens: Risiko og sunn utvikling*. Gyldendal akademisk.

Bratterud, Å. & Emilsen, K. (2013). *Dørstokkmila*. Fagbokforlaget.

Busch, T. (2013). *Akademisk skriving: For bachelor og masterstudenter*. Fagbokforlaget.

Børhaug, K., Brennås, H. B., Fimreite, H., Havnes, A., Hornslien, Ø., Moen, K.H., Moser, T., ... Bøe, M. (2018). *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag. Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen*. Kunnskapsdepartementet.

<https://nettsteder.regjeringen.no/barnehagelarerrollen/files/2018/12/Barnehage%C3%A6rrollen-i-et-profesjonsperspektiv-et-kunnskapsgrunnlag.pdf>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving (6. utg.)*. Gyldendal Akademisk.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2018). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*.

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/>

Drugli, B., M. (2017). *Liten i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn (2. utg.)*. Universitetsforlaget.

Gunnestad, A. (2014a). *Didaktikk for barnehagelærere: En innføring*. Universitetsforlaget.

Gunnestad, A. (2014b). Resiliens som tilnærming i arbeid med barn som trenger særskilt hjelp. I P, Sjøvik, (Red.). *En barnehage for alle- Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3. utg., 324-352). Universitetsforlaget.

Kvelling, Ø. (2010). *Barn i risiko*. Gyldendal Akademisk.

Kvistad og Søbstad. (2005). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Cappelen Akademisk.

Meld. St. 6 (2019-2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/3dadcd48f7c94401ebefc91549a5d08cd/no/pdfs/stm201920200006000dddpdfs.pdf>

Meld. St. 19 (2015-2016). *Tid for lek og læring- Bedre innhold i barnehagen.*

Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/cae152ecc6f9450a819ae2a9896d7cf5/no/pdfs/stm201520160019000dddpdfs.pdf>

Moe, M & Valseth, M-L. (2014). En barnehage for alle- med inkludering som overordnet mål. I Sjøvik, P. (Red.). *En barnehage for alle- Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen.*(3. utg., 353-376) Oslo: Universitetsforlaget.

Sommer, D. (2014). *Barndomspsykologi: Små barn i en ny tid* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen.* Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* Utdanningsdirektoratet.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

9. Vedlegg:

Vedlegg 1.

Intervjuguide

Informasjon om intervju: Vi er to barnehagelærerstudenter fra Høgskulen på Vestlandet i Bergen som holder på å skrive bacheloroppgave. Tema i vår bachelor er resiliens og omsorg, og problemstillingen vår er: Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen? Det er ikke en konkret definisjon på hvilke barn som går under begrepet sårbare barn. Arve Gunnestad (2014) beskriver risikofaktorer som kan brukes til å definere sårbare barn. Han deler disse faktorene inn i individuell risiko, familiær eller miljømessig risiko og samfunnsmessig risiko. Noen eksempler på individuell risiko er medfødte skader, sykdom, temperament osv. Familiær og miljømessig risiko går ut på psykisk sykdom, alkoholmisbruk, omsorgssvikt osv. (Gunnestad, 2014b, s. 325). Ut fra egen refleksjon og tanker vil vi i denne oppgaven berøre faktorer som manglende stabilitet i hjemmet, medfødte skader/sykdom som kan påvirke i større grad, splittelser i hjemmet, omsorgssvikt, asosiale vennsrelasjoner og økonomisk situasjon.

Vi inviterer til intervju for å innhente dine meninger og tanker rundt dette temaet. Dette intervjuet vil være anonymisert, det vil si vi ikke vil bruke noe informasjon om deg som kan spores tilbake til deg. Vi ønsker å bruke et samtykkeskjema for å gjøre lydopptak underveis i intervjuet. Dette lydopptaket kommer til å bli slettet i slutten av april.

Er det noe spørsmål eller uklarhet rundt intervjuet før vi starter?

Innledningsspørsmål:

Kjenner du til resiliensbegrepet/ tenkningen?

Om du kjenner til det, hvordan tenker du at resiliens har betydning for barnehagearbeidet ditt?

Hvis du har lite/ ingen erfaring med begrepet. Hva tenker du er årsaken til det?

Nøkkelspørsmål:

Hva legger du i begrepet sårbare barn? Hvilke barn går under denne betydningen?

Hva mener du kjennetegner god omsorg for (sårbare) barn i barnehagen?

Og hvilke erfaringer har du med andres måter å arbeide på?

Hvordan ønsker du å møte sårbare barn?

Har du noen utfordringer du har kjent på? I så fall hvilke og hvorfor har du disse utfordringene?

Har du sett noen resultater i ditt omsorgsarbeid med sårbare barn? Var det noen positive og/eller negative resultater?

Oppsummering:

Vi tar en kort oppsummering av dine svar. Er det noe du vil legge til eller endre på?

Tusen takk for ditt samarbeid!

Vedlegg 2

Samtykkeskjema:

Vil du delta i forskningsprosjektet?

Bachelor i barnehagelærerutdanningen – Møte med sårbare barn i barnehagen

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut av hvordan barnehagelærere møter sårbare barn. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål:

Vi er to barnehagelærerstudenter fra Høgskulen på Vestlandet i Bergen som skriver en bacheloroppgave. Tema i vår bachelor er resiliens og omsorg, og problemstillingen vår er: Hva kan være god omsorg for sårbare barn i barnehagen?.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi spør deg som barnehagelærer, om å delta i vårt prosjekt på grunn av din utdanning og erfaring. Du er av to som blir spurt om å delta på dette prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi inviterer til intervju for å innhente dine meninger og tanker rundt dette temaet. Dette intervjuet vil være anonymisert, det vil si vi ikke vil bruke noe informasjon om deg som kan spores tilbake til deg. Vi ønsker å bruke lydopptak under intervjuet, dette lydopptaket kommer til å bli slettet i slutten av april.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Gjennom intervjuet vil det bli gjort lydopptak av samtalen, men dette vil bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Informasjonen du utgir er det kun vi studenter og vår veileder som har tilgang til. Ditt navn blir gjort om til f.eks «barnehagelærer 1». Alt av informasjon vil bli anonymisert og din informasjon vil ikke kunne bli sporet tilbake til deg.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i slutten av mai. Lydopptak blir slettet senest 1.mai og vil ikke være en del av vårt ferdige prosjekt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i lydopptaket som er tatt opp av deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få slettet personopplysninger som har blitt tatt opp av deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av eventuelle personopplysninger under lydopptaket.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskulen på Vestlandet med Kristine Hjelle (krhj@hvl.no)

- Vårt personvernombud: Høgskulen på Vestlandet med Trine Anikken Larsen
(trine.anikken.larsen@hvl.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no)
eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Kristine Hjelle)

Studenter
(240 & 353)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Bachelor i barnehagelærerutdanningen – Fremme omsorg for sårbare barn i barnehagen, og har fått anledning til å bli stilt spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
 - å svare på spørsmålene
 - å delta i lydopptak av intervju
 - mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet
-